

UNG OCH ONT I HUVUDET

Katarina Tomic, MD, PhD

Kunskapsveckan 2022

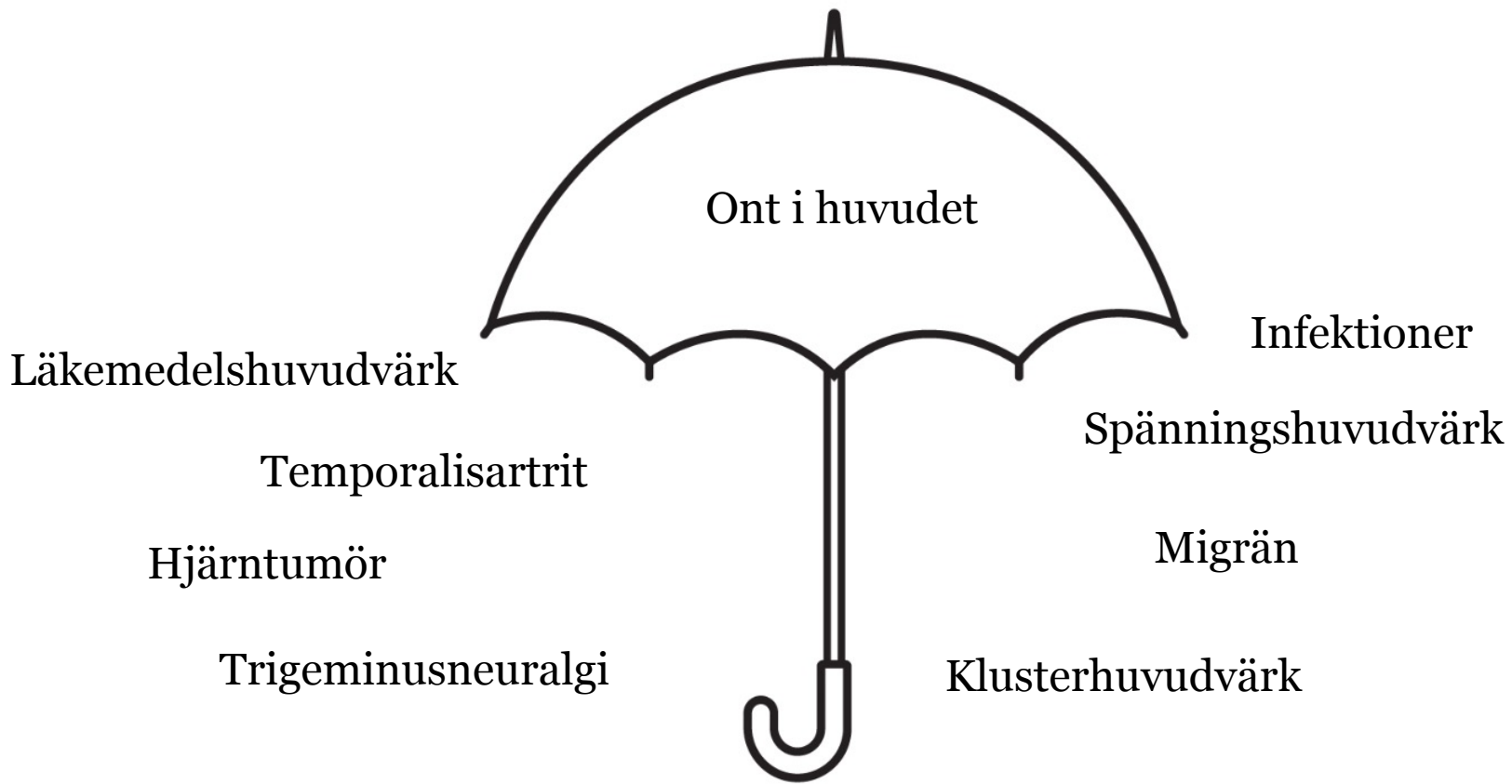

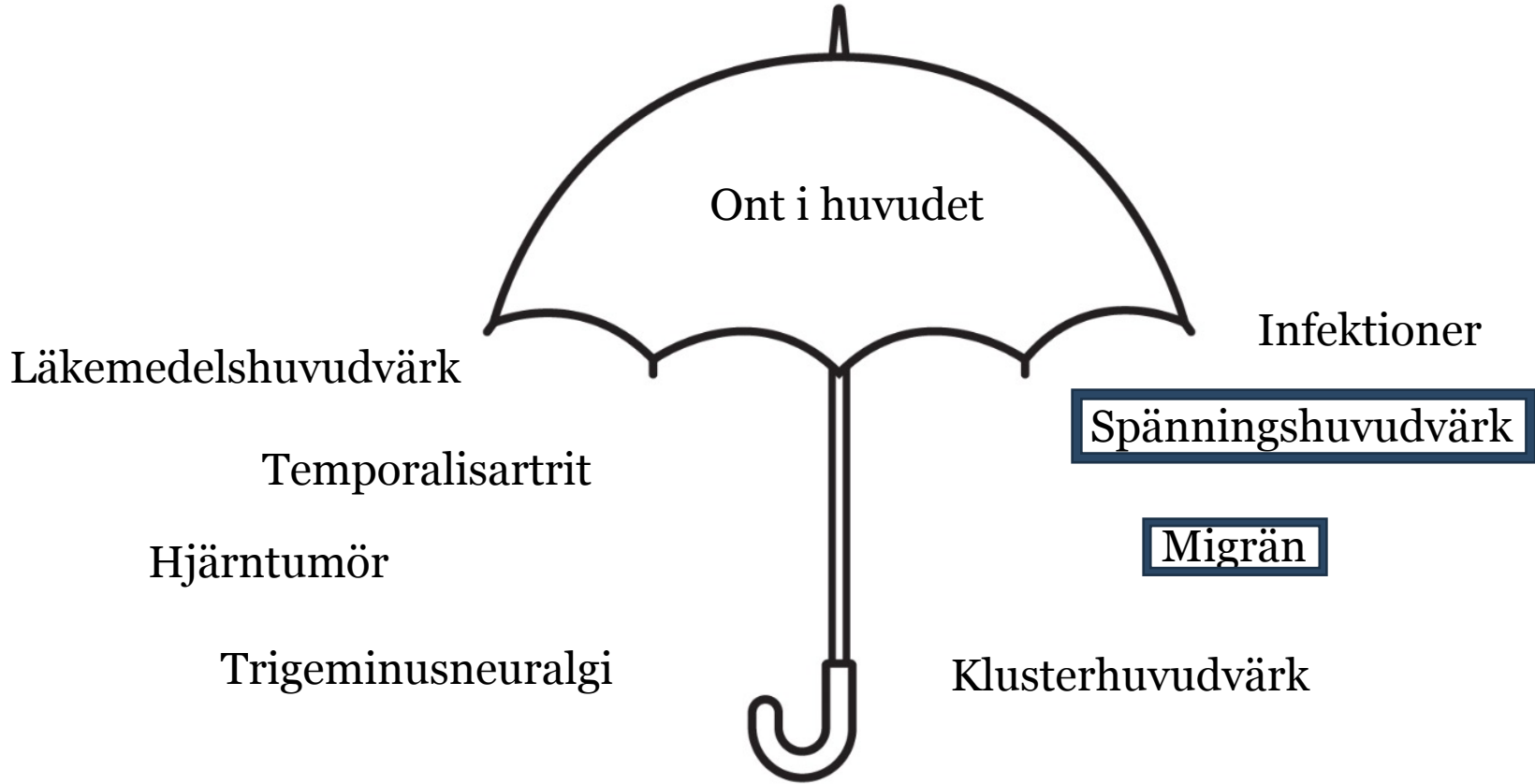
UMEÅ UNIVERSITY

VART FJÄRDE SVENSKT SKOLBARN HAR OFTA ONT I HUVUDET

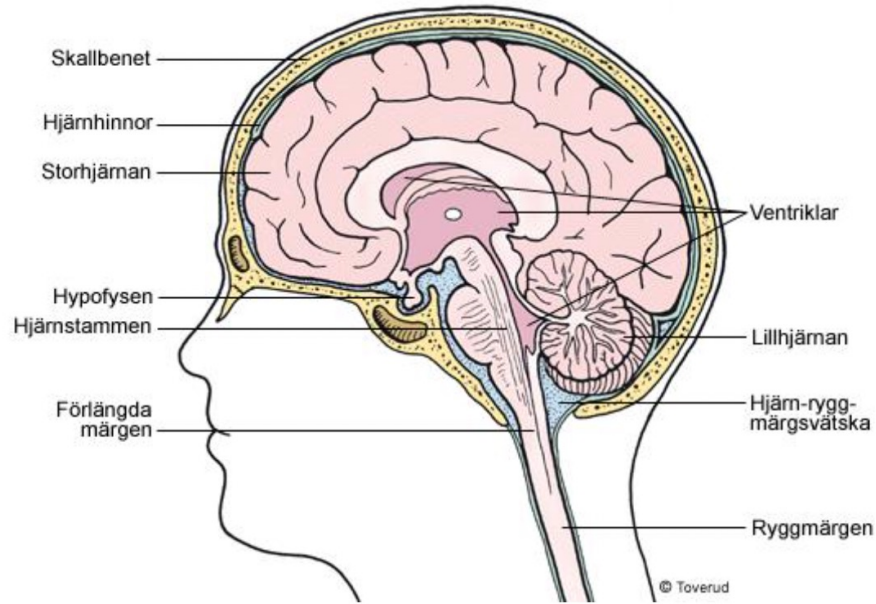

UMEÅ UNIVERSITY

KROPPEN, HJÄRNAN OCH SMÄRTAN

VANLIGAST

- >2 miljoner har spänningshuvudvärk någon gång varje vecka
- 1,3 miljoner migrän

<http://www.huvudvarksforbundet.se>

UMEÅ UNIVERSITY

HUVUDVÄRK ENLIGT WHO

- 2:a vanligast orsak till funktionsnedsättning i åldersgruppen 10-24 år
- 5:e vanligast orsak till funktionsnedsättning i åldersgruppen 25-49 år
- Vanligast trafikolyckor orsak till funktionsnedsättning

- 3:e vanligaste smärttillstånd av alla sjukdomar
  - Prevalensen för spänningshuvudvärk ligger på 42 %
  - Prevalensen för migrän hos vuxna ligger på 15%

STUDIE

- Huvudvärk hos skolbarn 7-15 år
- 1850 barn i Uppsala, enkät och intervjuer
- 23% hade huvudvärk och 17% migrän
- Ökande upp till 11 år för pojkar och flickor
- Ännu vanligare för äldre flickor
- Ökad jämfört med liknande studie i Uppsala 50 år tidigare

Laurell et al. Cephalgia 2004

UMEÅ UNIVERSITY

BARN OCH UNGA

Utmaningar

- Verbal och språklig förmåga
- Generella symptom (icke specifikt för huvudvärk)
- Associerat med andra sjukdomar
- Påverkar livskvalitet, skolresultat, emotionell utveckling och fysisk hälsa

TRIGGERS

- **Migrän**

- Symptom: bultande huvud, illamående, kräkning, ljud- och ljuskänslighet
- Triggers: stress, oro, hormoner, sömnstörning, hunger, uttorkning, väderomslag.

- **Spänningshuvudvärk**

- Symptom: tryck och spänning runt huvudet.
- Triggers: stress, starka känslor, fasta, synproblem, dålig kroppshållning/nacke/rygg, depression och ångest.

- **Klusterhuvudvärk**

- Symptom: brännande eller huggande smärta runt ögat och temporalt.
- Triggers: rökning och alkohol.

SAMSJUKLIGHET

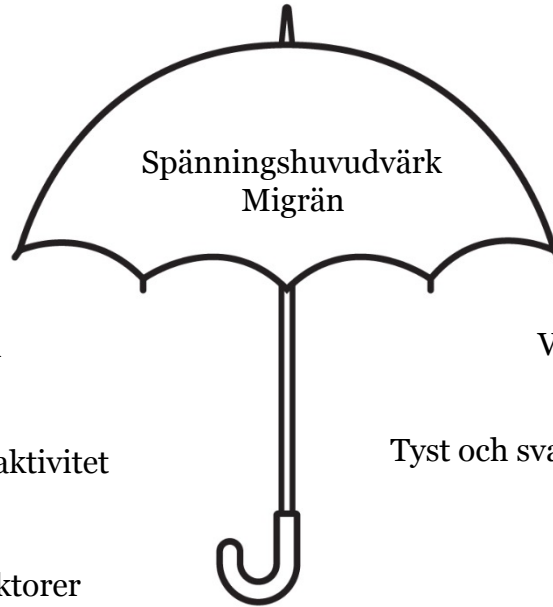
- Psykiatrisk samsjuklighet för barn 6-18 år med migrän eller spänningshuvudvärk:
  - Depression
  - Ångest
  - Somatisering (kroppsliga symptom med psykisk bakgrund)
- 33% av barnen behöver psykiatrisk hjälp för dessa tillstånd

Just U et al. Cephalalgia 2003;23:206-13

UMEÅ UNIVERSITY

BEHANDLING

Samtal skola
Fritidsaktiviteter
Dagbok
Regelbunden mat och sömn
Utbildning

Vilrum
Sömn
Psykolog
Kamrater
Ergonomi
Fysisk aktivitet
Motverka utlösande faktorer
Läkemedel

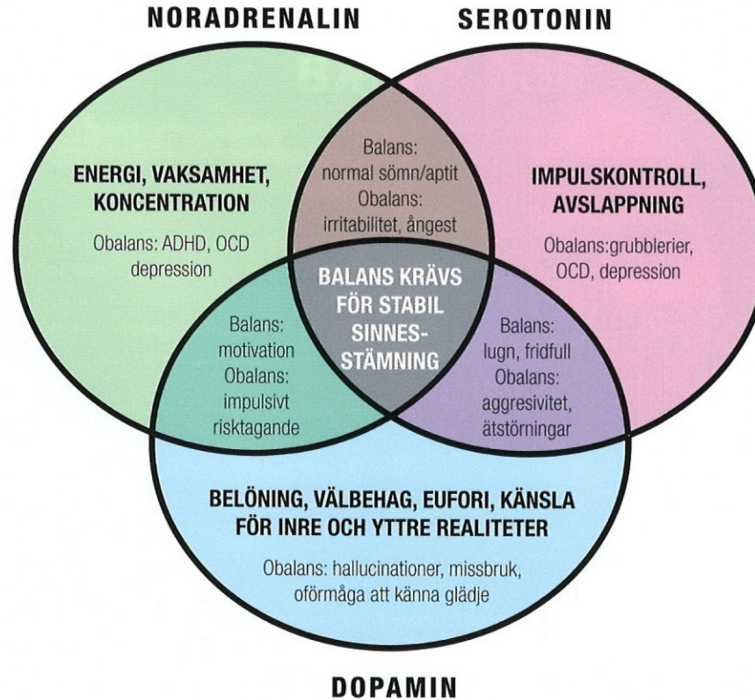
Vila mörkt
Tyst och svalt

HJÄRNANS APOTEK

Endogena
opiater:

- Endorfin
- Oxytocin
- Dopamin
- Serotonin
- Kortisol
- Adrenalin
- Noradrenalin

OBALANS I NERVSYSTEMET

Första symptom:

- Trötthet och spänningar i musklerna.
- Huvudvärk och dålig mage.
- Tinnitus, håravfall eller eksem.
- Smärta på olika ställen som i nacken, huvudet, arm, höft eller liknande.
- Återkommande infektioner.
- Försämrad koncentrationsförmåga.
- Humörsvängningar.
- Ängest, depression.
- Utmattning.

NERVSYSTEMET

Autonoma nervsystemet står utanför viljans kontroll

Sympatikus – gasen

Stress

Parasympatikus – bromsen

Återhämtning

ALLT FLER UNGA MÅR SÄMRE

- Folkhälsomyndigheten: Livsstilsfaktorer och skolstress påverkar.
- Andelen 13- och 15-åringar med minst två psykiska och/eller somatiska besvär mer än en gång i veckan är dubbelt så stor i dag jämfört med 1980-talet.

- Huvudvärk, magont, ryggvärk och yrsel ökar.
- Vardagsmotion minskar, men träning utanför skoltid ökar, mer för pojkar.
- Stress och mobbning ökar.
- Minskad trivsel i skolan.

Health behaviour in school-aged children, 2017, hbhc.org

UMEÅ UNIVERSITY

FYSISK AKTIVITET MINSKAR

Studier från Göteborgs universitet från 2018 visar att antalet steg per dag minskat sedan år 2000 med

- 30 procent för 14-åriga pojkar
- 24 procent för jämnåriga flickor

DIGITALA MEDIER ÖKAR

- 2 av 5 barn över 13 år använder mobilen mer än 4h per dag
- Skärmtid påverkar utvecklingen och ökar aggression, ångest, och depression
- Mindre sömn och fysisk aktivitet
- Övervikt och fetma
- Låg fysisk aktivitet och lägre livstillfredsställelse
- Psykosomatiska symptom

NEUROPSYKIATRI

- Barn med ADHD och depression/ångest hade oftare somatiska problem (huvudvärk, magont och nackvärk).
- Uppskattningsvis 5-10% av befolkningen har någon typ av NPF, motsvarande 1-2 barn per skolklass.
- NPF-diagnoser ökar hos barn.

Leirbakk et al., 2015.

UMEÅ UNIVERSITY

FYSISK AKTIVITET

- Ökar endorfiner
- Ökar kroppstemperaturen vilket minskar muskelspänningar
- Ökar substanser som fungerar som antidepressiva läkemedel
- Lägre nivå av stressreaktion
- Bättre stresshantering
- Förbättrar sömn
- Förbättrar sinnesstämning
- Bättre självförtroende

FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN

Barn upp till 5 år:

- Fysisk aktivitet varje dag

Barn och unga mellan 6 och 17 år:

- Fysisk aktivitet varje dag
- Pulshöjande fysisk aktivitet en timme om dagen
- Fysisk aktivitet som stärker muskler och skelett minst tre dagar i veckan

VAD KAN SKOLAN GÖRA?

- Fysisk aktivitet är bra mot trötthet och smärtor.
  - Träning stärker också alla tankemässiga förmågor
  - Livskunskap på skolschemat
- Minskad tid på digitala medier
- Samarbete med föräldrar

SAMMANFATTNING

- Återkommande huvudvärk är ett av de vanligaste hälsoproblemen bland skolbarn och särskilt vanlig bland flickor i tonåren.
- Återkommande huvudvärk sänker livskvalitet, ger högre grad av emotionella och sociala problem samt andra somatiska symtom.
- Viktigt att tidigt uppmärksamma huvudvärk hos unga.
- Barn med regelbunden huvudvärk har större risk att utveckla samsjuklighet i vuxen ålder, inkluderat psykiatriska tillstånd.
- Barn med regelbunden huvudvärk är mer benägna att uppleva psykosociala problem.
- WHO rekommenderar 6–17-åringar minst 60 min daglig fysisk aktivitet.

TACK!

UMEÅ UNIVERSITY